

Fundacja Legalna Kultura
Dział Edukacji

Szkoła ponadpodstawowa

JĘZYK POLSKI

Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dn. 2 marca 2018 r.)

Szkoła ponadgimnazjalna

JĘZYK POLSKI

Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dn. 27 sierpnia 2012 r.)

Scenariusz z wykorzystaniem nowych mediów,
„burzy mózgow” i platformy FilMOTEKA Szkolna (45 min)

Od surrealizmu do uniwersalizmu – interpretacja filmu Romana Polańskiego „Dwaj ludzie z szafą” (1958)

Opracowała: Anna Równy

Aktualizacja: Małgorzata Bazan i Maciej Dowgiel

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe
Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz
tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

Projekt współfinansowany przez

POLSKI INSTYTUT SZTUKI FILMOWEJ

Dofinansowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

© Fundacja Legalna Kultura
ul. Marszałkowska 84/92 lok. 121
00-514 Warszawa
e-mail: edukacja@legalnakultura.pl

Cele lekcji:

Uczeń:

- ✓ doskonali umiejętność analizy i interpretacji filmu
- ✓ poznaje terminy z zakresu teorii literatury i filmu
- ✓ uświadamia sobie, że literatura i film operują wspólnymi środkami wyrazu
- ✓ doskonali umiejętność czytania ze zrozumieniem
- ✓ nabywa umiejętności potrzebne do życia w społeczeństwie informacyjnym

Metody:

- ✓ praca z tekstami kultury
- ✓ praca w grupach i praca indywidualna
- ✓ metoda pogładowa
- ✓ „burza mózgów”
- ✓ miniwykład

Środki dydaktyczne:

- ✓ karty pracy
- ✓ dostęp do Internetu
- ✓ rzutnik multimedialny/ tablica interaktywna

Powiązanie z podstawą programową z 2 marca 2018 r.:

Powiązanie z podstawą programową z języka polskiego:

1. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

ZAKRES PODSTAWOWY

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację,

- 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki,
- 7) odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.

ZAKRES ROZSZERZONY

- 4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty,
- 6) odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach,

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

ZAKRES PODSTAWOWY

- 1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych,

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

ZAKRES PODSTAWOWY

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie,
- 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki,
- 10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów.

ZAKRES ROZSZERZONY

pełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: esej, interpretacja porównawcza, reportaż, felieton.

IV. Samokształcenie.

ZAKRES PODSTAWOWY

11) korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.

Przebieg lekcji:

- **FAZA WSTĘPNA**

Nauczyciel prezentuje uczniom stronę internetową **Filmoteki Szkolnej: filmotekaszkolna.pl**. Zaznacza, że jest to program edukacyjny Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej, który propaguje edukację filmową i udostępnia za darmo filmy fabularne, dokumentalne i animowane do celów dydaktycznych.

Uczniowie oglądają film Romana Polańskiego „Dwaj ludzie z szafą” (1958, 15 minut).

Nauczyciel wykorzystuje strony internetowe portalu Culture (redakcja — Instytut Adama Mickiewicza), przedstawiającą biografię i filmografię Romana Polańskiego: culture.pl/pl/tworca/roman-polanski, goo.gl/U9vEpE (dostęp: 28.09.2018 r.)

culture.pl/pl/artykul/polanski-rozmowa-w-duzym-pokoju, goo.gl/HkD6LN (dostęp: 28.09.2018 r.)

- **FAZA REALIZACYJNA**

Nauczyciel pyta uczniów o refleksje na temat obejrzanego filmu. Zadaje pytanie: *co jest tematyką filmu Polańskiego?* („burza mózgów”). Spodziewane odpowiedzi: przyjaźń, rozczarowanie, odtrącenie, przemoc, idealizm, nietolerancja, wędrówka, miasto.

Nauczyciel dzieli uczniów na 3 grupy i rozdaje karty pracy. Po 5 minutach uczniowie prezentują efekty swoich działań.

Nauczyciel prosi uczniów, żeby posiłkując się wypowiedziami koleżanek i kolegów z innych grup, stworzyli notatkę na temat ogólnego przesłania filmu „Dwaj ludzie z szafą” i jego cech stylistycznych i formalnych.

Nauczyciel wybiera 2-3 uczniów i prosi o przeczytanie notatki, w tym czasie klasa uzupełnia/ poprawia swoje zadanie.

Prace uczniów powinny pójść w następującym kierunku interpretacyjnym:

„Dwaj ludzie z szafą” to krótki film poetycki pozbawiony dialogu, z niezwykle piękną i spokojną muzyką Krzysztofa Komedy. Roman Polański opowiada tu o napiętnowaniu społecznym, próbie asymilacji, odrzuceniu i nietolerancji. Mimo rzeczywistej scenerii ucieka od konwencji realistycznej i czyni ze swojej etiudy alegorię przemocy i hipokryzji świata. Świat w filmie jest okrutny i groteskowy, a

pomysł tytułowych bohaterów, aby spacerować z szafą, wydaje się widzowi w pierwszej chwili absurdalny. Dwaj mężczyźni jednak wzruszają i angażują w swoją historię. Tytułowa szafa może być symbolem sztuki, albo patrząc szerzej, indywidualizmu. W lustrze szafy odbija się świat, który nasi bohaterowie zwiedzają, świat pełen zła i deformacji. Film posiada kompozycję klamrową, kolistą – dwaj mężczyźni pod koniec trwania akcji wracają skąd przyszli, pozostawiając widza z gorzką refleksją. „Dwaj ludzie z szafą” to dzieło, które nawet po ponad pięćdziesięciu latach ma wymiar uniwersalny, kwestie, które porusza są ponadczasowe.

- **FAZA PODSUMOWUJĄCA**

Podsumowaniem lekcji jest przypomnienie wiadomości na temat symbolu i alegorii w literaturze i innych dziedzinach sztuki (na podstawie przygotowanej prezentacji: goo.gl/CfTdx) oraz quiz Kahoot: goo.gl/3iyE5H.

Zadanie domowe:

Dokonaj analizy porównawczej filmów: „Dwaj ludzie z szafą” i „Przygoda człowieka poczciwego” reż. Stefan Themerson i Franciszka Themerson, którym zainspirował się Roman Polański. Film znajdziesz na platformie internetowej: artmuseum.pl/pl/filmoteka/praca/franciszka-and-stefan-themersonowie-przygoda-czlowieka, goo.gl/B9ocFB (dostęp: 28.09.2018 r.).

Proponowana bibliografia:

1. Kuc Kamila, *Okrutna wyobraźnia. Filmy krótkometrażowe Romana Polańskiego* [w:] *Dzieje grzechu: surrealizm w kinie polskim* pod red. Kamili Wielebskiej i Kuby Mikurdy, Kraków – Warszawa, 2012, s. 66–67.
2. Karpowicz Agnieszka, *Pogranicza audiowizualności. O artystycznych marginaliach Franciszki i Stefana Themersonów*, [w:] *Pogranicza audiowizualności*, pod red. Andrzeja Gwoźdźcia, Kraków, Universitas, 2010, s. 167–185.
3. Maj Anna, *Niezwykły tandem – rzecz o Franciszce i Stefanie Themersonie*, „Gazeta Uniwersytecka” Uniwersytetu Śląskiego (on-line), 2004 nr 5. on-line: gazeta.us.edu.pl/node/220701, goo.gl/uJZ9Nu (dostęp 28.09.2018 r.) .
4. Prodeus Adriana, *Themersonowie. Szkice biograficzne*, Warszawa, Wydawnictwo Czuły Barbarzyńca, 2010.
5. Sobolewski Tadeusz, O filmach Polańskiego, „Gazeta Wyborcza” z 9 X 2009 r., on-line: wyborcza.pl/1,75475,7114165,O_filmach_Polanskiego.html, goo.gl/WdCYv7 (dostęp 28.09.2018 r.) .

Karta pracy nr 1

Przeczytaj poniższą definicję i odpowiedz na pytania:

Surrealizm filmowy – awangardowy kierunek w sztuce filmowej (...). Surrealizm był wyrazem anarchistycznego buntu artysty skierowanego przeciw autorytetom i normom współczesnego świata, w szczególności kultury i moralności mieszczańskiej (...). Surrealizm wyrasta z artystycznej fascynacji tajemniczym światem podświadomości i fantazji, przypadku, snu, halucynacji, swobodnej gry skojarzeń, alogicznej niekonsekwencji, zagadkowej dziwności i nieprzewidywalności (...). Miarą wartości dzieła jest stopień zaskoczenia, jakie wywołuje ono w procesie odbioru. Zasadniczą rolę odgrywa w nim, przełamująca ustalone nawyki i rutynowe spojrzenie na rzeczywistość, swoiście pojmowana funkcja poetycka. W dziedzinie sztuk wizualnych, w tym również filmu, realizuje się ona poprzez serię nieoczekiwanych efektów semantyczno-obrazowych, zwłaszcza łączenie w obrazie elementów i przedmiotów wyrwanych z własnych, wzajemnie obcych kontekstów. Elementy te, zmontowane w nową osobliwą całość, tworzą wspólnie „rzeczywistość nadrealną” – wywiedzioną z wyobraźni wizji fantastycznego świata, w której realnym obiektom i istotom nadano obce im cechy, a całość nasycona jest pierwiastkiem niezwykłości, tajemniczości i grozy.

Marek Hendrykowski, *Słownik terminów filmowych*, Poznań, 1994, s. 285–286.

1. Wybierz z definicji te elementy, które można powiązać z filmem „Dwaj ludzie z szafą”.
2. Określ czas i miejsce zdarzeń.

Karta pracy nr 2

Przeczytaj poniższe definicje i odpowiedz na pytania:

Alegoria – pojedynczy motyw lub rozwinięty zespół motywów (sceneria, postacie, wydarzenia) w utworze literackim lub dziele plastycznym, który poza znaczeniem dosłownym i bezpośrednio przedstawionym ma jeszcze inne, ukryte i domyślne, zwane alegorycznym.

Głowiński M., Kostkiewiczowa T., Okopień-Sławińska A., Sławiński J,
Słownik terminów literackich, Wrocław, 2010, s. 23.

Alegoria filmowa - nadanie przenośnego sensu pojęciu sztucznie wtrąconemu w akcję dramatu.

Płazewski J., *Język filmu*, Warszawa, 1982, s. 270.

1. Udowodnij, że „Dwaj ludzie z szafą” to opowieść alegoryczna.
2. Wymień innych, poza tytułowymi, bohaterów filmu Polańskiego. Jaki świat i wartości reprezentują te postaci?

Karta pracy nr 3

Przeczytaj poniższą definicję i odpowiedz na pytania:

lustro – lustro symbolizuje świat, niebo, Słońce, ogień, płomień; życie, przeznaczenie, prorocstwo, wróżbę; kobiecość, próżność, zalotność, miłość, przyjaźń, dumę, ostrożność, kruchość; przekaźnik informacji, ego, wzrok, widzenie, objawienie, wizję, ideał, wyobrażenie, wyobraźnię; odbicie, dwoistość, echo, refleksję, introspekcję, retrospekcję; myśl, samowiedzę, kontemplację, świadomość, samokontrolę, samorealizację, wiedzę, prawdę; satyrę.

Kopaliński W., *Słownik symboli*, Warszawa, 1990, s. 206.

szafa – biblioteczna; biurowa; lustrzana, albo z lustrem; spiżarniowa; ubraniowa; chłodnicza; kredensowa; ogniotrwała, pancerna; ścienna, albo w ścianie; szafa na suknie, na ubranie, na bieliznę, szafa z czym? z ubraniami, książkami. Grająca szafa. Włożyć, wieszać coś do szafy; wieszać, powiesić coś w szafie, wyjąć z szafy. Szafa gra – interes idzie, wszystko działa, jak należy, wszystko w porządku.

Skorupka S., *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, Warszawa, 1987, s. 285.

2. Wypisz z definicji hasła *lustro* te określenia, które są przydatne do interpretacji filmu Romana Polańskiego.

3. Przywołaj inne znane Ci związki frazeologiczne ze słowem *szafa*. Czy widzisz jakieś powiązanie wypisanych przykładów z filmem „Dwaj ludzie z szafą”? Uzasadnij odpowiedź.